

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

TƏDİYƏ BALANSI ÜZRƏ HESABAT

STATİSTİKA DEPARTAMENTİ

2023-cü il

STRUKTUR

1. <i>TERMİNLƏR LÜĞƏTİ</i>	4
2. <i>XÜLASƏ</i>	8
3. <i>CARİ ƏMƏLİYYATLAR BALANSI (CƏB)</i>	9
3.1. <i>Xarici ticarət balansı</i>	9
3.2. <i>Xidmətlər balansı</i>	11
3.3. <i>İlkin gəlirlər balansı</i>	12
3.4. <i>Təkrar gəlirlər balansı</i>	13
4. <i>KAPİTAL VƏ MALİYYƏNİN HƏRƏKƏTİ HESABI</i>	14
4.1. <i>Birbaşa investisiyalar</i>	15
4.2. <i>Portfel investisiyaları</i>	15
4.3. <i>Neft bonusu</i>	16
4.4. <i>Digər investisiyalar</i>	16
5. <i>EHTİYAT AKTİVLƏRİ</i>	16
6. <i>XALİS SƏHVLƏR VƏ BURAXILIŞLAR</i>	16

CƏDVƏLLƏR

<i>CƏDVƏL 1. 2023-cü il üzrə tədiyə balansının əsas göstəriciləri, mln.Ş.</i>	<i>8</i>
<i>CƏDVƏL 2. 2023-cü il üzrə CƏB-in əsas göstəriciləri, mln.Ş.....</i>	<i>9</i>
<i>CƏDVƏL 3. Xarici ticarət balansının strukturu, mln.Ş</i>	<i>10</i>
<i>CƏDVƏL 4. İdxalın strukturu, mln.Ş</i>	<i>11</i>
<i>CƏDVƏL 5. 2023-cü il üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, mln.Ş.</i>	<i>14</i>

QRAFİKLƏR

<i>QRAFİK 1. 2023-cü il üzrə pul baratlarının əsas göstəriciləri, mln.Ş.</i>	<i>13</i>
---	-----------

1. TERMİNLƏR LÜĞƏTİ

<u>Cari əməliyyatlar balansı</u>	Cari əməliyyatlar balansına ölkənin i) xarici ticarət balansı, ii) xidmətlər balansı, iii) ilkin gəlirlər balansı, iv) təkrar gəlirlər balansı daxildir.
<u>Xarici ticarət balansı</u>	Xarici ticarət balansı malların ixrac və idxal əməliyyatlarının saldosudur.
<u>Xidmətlər balansı</u>	Xidmətlər balansı i) emal və təmir xidmətləri, ii) nəqliyyat xidmətləri, iii) turizm xidmətləri, iv) royalti və lisenziya xidmətləri, v) telekommunikasiya və rabitə xidmətləri, vi) tikinti xidmətləri, vii) sığorta xidmətləri, viii) maliyyə xidmətləri, ix) hökumət xidmətləri, x) digər işgüzar xidmətlər, xi) şəxsi, mədəni və əyləncə xidmətləri üzrə ixrac və idxal əməliyyatlarının saldoları əsasında hesablanır.
<u>İlkin gəlirlər balansı</u>	İlkin gəlirlər balansı əldə edilmiş və ödənilmiş faktor gəlirləri, o cümlədən əmək haqları, birbaşa investisiyalardan gəlir, dividend, faiz, renta və s. maddələr üzrə daxilolma və xaricolma əməliyyatlarının saldosu əsasında formalaşır.
<u>Təkrar gəlirlər balansı</u>	Təkrar gəlirlər balansı cari transfertlər, o cümlədən pul baratları, humanitar yardımlar, qrantlar və s. maddələr üzrə daxilolma və xaricolma əməliyyatlarının saldosu əsasında formalaşır.
<u>Kapital və maliyyənin hərəkəti hesabı</u>	Kapital və maliyyənin hərəkəti hesabı ölkəyə daxil olan və ölkədən çıxan vəsaitlərin (kapitalın) hərəkətini əks etdirir. Kapital daxilolmaları və xaricolmaları i) birbaşa, ii) portfel, iii) ticarət kreditləri və avanslar, iv) kreditlər və ssudalar, v) depozitlər və nağd valyuta, habelə digər formalarda ola bilər.
<u>Kapital hesabı</u>	Kapital hesabı ölkənin qalan dünya ilə istehsal edilməmiş qeyri-maliyyə aktivləri üzrə əməliyyatlarını (məsələn, idmançılığın

	transferləri), həmçinin kapital yönümlü digər transfertləri (məsələn, avadanlıq formasında edilmiş humanitar yardım) əks etdirir.
<u>Maliyyə hesabı</u>	Maliyyə hesabı ölkənin xalis xarici maliyyə aktivlərini və xalis xarici maliyyə öhdəliklərini əks etdirir. Buraya müxtəlif növ sərmayə axınları, yaranmış maliyyə öhdəlikləri və tələbləri aiddir (birbaşa və portfel investisiyaları, kreditlər və ssudalar, depozitlər və nağd valyuta və digərləri).
<u>Birbaşa investisiyalar</u>	Birbaşa investisiyalar ölkənin rezidenti tərəfindən digər ölkənin rezidentinə məxsus müəssisənin idarə edilməsində nəzarəti həyata keçirməsinə hüquq verən sərmayədir.
<u>Neft bonusu</u>	Neft-qaz sektoru üzrə Hasilatın Pay Bölgüsü sazişlərinin imzalanması və ya icrası ilə bağlı Azərbaycan Respublikasına ödənilən kompensasiya (mükafat) məbləğidir.
<u>Portfel investisiyaları</u>	Portfel investisiyaları ölkənin rezidenti tərəfindən digər ölkənin rezidentinə məxsus müəssisənin idarə edilməsində aktiv iştirak etmədən gəlir əldə etmək məqsədi ilə qiymətli kağızlara edilmiş investisiyalardır. Bu maddəyə birbaşa investisiyalara aid olmayan qiymətli kağızlara investisiyalar aiddir.
<u>Digər investisiyalar</u>	Digər investisiyalara i) ticarət kreditləri və avanslar, ii) kreditlər və ssudalar, iii) depozitlər və nağd valyuta üzrə əməliyyatlar aiddir. Birbaşa, portfel və törəmə maliyyə alətlərinə aid olmayan digər investisiyalar bu maddəyə daxildir.
<u>Ticarət kreditləri</u>	Ticarət kreditləri (borcları) qeyri-rezidentlər tərəfindən rezidentlərə təqdim olunmuş malların (və ya göstərilmiş xidmətlərin) müqabilində rezidentlər tərəfindən dəyəri ödənilməmiş məbləğ, yaxud rezidentlər tərəfindən qeyri-rezidentlərə təqdim olunmuş malların (və ya göstərilmiş xidmətlərin) müqabilində qeyri-rezidentlər tərəfindən dəyəri ödənilməmiş məbləğ hesab edilir.

<u>Ticarət avansları</u>	Ticarət avansları qeyri-rezidentlər tərəfindən rezidentlərə təqdim olunacaq malların (və ya göstəriləcək xidmətlərin) müqabilində rezidentlər tərəfindən dəyəri qabaqcadan ödənilmiş (qismən və ya tam) məbləğ, yaxud rezidentlər tərəfindən qeyri-rezidentlərə təqdim olunacaq malların (və ya göstəriləcək xidmətlərin) müqabilində qeyri-rezidentlər tərəfindən dəyəri qabaqcadan ödənilmiş (qismən və ya tam) məbləğ hesab edilir.
<u>Kreditlər və ssudalar</u>	Kreditlər və ssudalar bağlanmış müqaviləyə uyğun olaraq qaytarılmaq şərtilə, müəyyən müddətə (müddətin uzadılması hüququ ilə) və faizlər (komisyon haqlar) ödənilmək şərtilə, təminatla və ya təminatsız müəyyən məbləğdə borc verilən pul vəsaitidir.
<u>Depozitlər və nağd valyuta</u>	Depozitlər və nağd valyuta müvafiq müqavilə şərtləri ilə faizlər və ya komisyon haqlar ödənilməklə və ya ödənilmədən investorların (depozitorların) tələbi ilə qaytarılmasını və ya başqa hesaba köçürülməsini nəzərdə tutan cari, əmanət (depozit), müxbir və ya digər hesablara qoyulmuş və ya köçürülmüş pul vəsaiti və nağd formada olan xarici valyuta hesab edilir.
<u>Ehtiyat aktivləri</u>	Cari əməliyyatlar balansında və kapital və maliyyənin hərəkəti hesabında baş vermiş əməliyyatların nəticəsi olaraq ölkənin strateji valyuta ehtiyatlarının artıb/azalmasını ifadə edir. Təcrübədə cari əməliyyatlar balansı profisitli olduqda, bu profisit kapital və maliyyənin hərəkəti hesabının kəsirini maliyyələşdirir. Əgər cari əməliyyatlar balansının profisiti kapital və maliyyənin hərəkəti hesabının kəsirini üstələyirsə, bu halda yaranmış fərq ehtiyat aktivlərini artırır.
<u>Xalis səhvlər və buraxılışlar</u>	Xalis səhvlər və buraxılışlar tədiyə balansının müvafiq maddələri üzrə qeydiyyatdan alınmayan əməliyyatların nəticəsində

formalaşa bilər. Təcrübədə tədiyə balansının tərtibatında xalis səhvlər və buraxılışların "0" olmasını təmin etmək mümkün deyildir. Təcrübə göstərir ki, xarici iqtisadi əlaqələrin sürətlə genişləndiyi şəraitdə bir sıra əməliyyatların dəqiq qeydiyyatını aparmaq mürəkkəb bir prosesdir. Buna səbəb informasiyanın tam olmaması, informasiya mənbələri arasında vaxt intervalı, qiymətləndirmələrdə kənarlaşmalar və s. kimi amillərdir. Əksər hallarda bir əməliyyatın kredit və debet tərəflərini qeyd etmək üçün müxtəlif informasiya mənbələrindən istifadə olunur. Bu mənbələrin biri və ya bir neçəsi natamam olduqda kredit və debet tərəfləri bir-birinə bərabər olmur və nəticədə müəyyən fərq yaranır. Bu fərqlər ümumiləşdirilərək yekunda xalis səhvlər və buraxılışlar bölməsində əks olunur. Misal olaraq, tədiyə balansında cari hesablar balansı ilə kapital və maliyyənin hərəkəti hesabı üzrə balansın fərqi nəticəsində yaranmış profisit ehtiyat aktivlərinin artımını üstələyirsə, bu fərq xalis səhvlər və buraxılışlar bölməsində mənfi işarə ilə qeyd olunmalıdır.

2. XÜLASƏ

2023-cü il üzrə tədiyə balansı¹ əsasən qlobal əmtəə bazarlarında neft və qaz qiymətlərinin və qeyri-neft-qaz ixracının artımından təsirlənmişdir. Cari əməliyyatlar balansında 8.3 mlrd.\$ həcmində profisit formalaşmış, kapitalın və maliyyənin hərəkəti balansında isə 4.3 mlrd.\$-lıq kəsir yaranmışdır. Profisitli tədiyə balansı şəraitində ölkənin strateji valyuta aktivləri 5.4 mlrd.\$ artmışdır. Bu dövrdə xam neftin orta qiyməti 86\$/barel² olmuş, qeyri-neft-qaz ixracı isə 11.1% artaraq 3.3 mlrd.\$ səviyyəsində formalaşmışdır.

CƏDVƏL 1. 2023-cü il üzrə tədiyə balansının əsas göstəriciləri, mln.\$.

Göstəricilər	2023-cü il
Cari əməliyyatlar balansı	8 329.4
Xarici ticarət balansı	12 805.6
Xidmətlər balansı	-2 334.6
İlkin gəlirlər balansı	-3 199.1
- <i>İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası</i>	-3 462.1
Təkrar gəlirlər balansı	1 057.5
Kapital hesabı	-9.6
Maliyyə hesabı	-4 284.0
Xalis maliyyə aktivləri	3 253.6
- <i>xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar</i>	1 875.2
- <i>portfel investisiyaları</i>	-11.4
- <i>digər investisiyalar</i>	1 389.8
Xalis maliyyə öhdəlikləri	-1 030.4
- <i>cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar</i>	6 658.1
- <i>cəlb olunmuş investisiyanın repatriasiyası</i>	-6 876.3
- <i>neft bonusu</i>	471.0
- <i>portfel investisiyaları</i>	-694.1
- <i>digər investisiyalar</i>	-589.1
Ehtiyat aktivlərinin dəyişimi	5 356.4
Xalis səhvlər və buraxılışlar	1 320.6

¹ Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı <https://uploads.cbar.az/assets/4f9ced2ebffd8b2fb6149f920.pdf> səhifəsinə müraciət edilə bilər.

² Tədiyə balansı hesablamalarında xam neftin faktiki orta qiyməti 85.9\$ (2022-ci il üzrə 103.7\$) olmuşdur.

3. CARİ ƏMƏLİYYATLAR BALANSI (CƏB)

2023-cü il üzrə cari əməliyyatlar hesabının profisiti 8.3 mlrd.\$ və ya ÜDM-in 11.5%-ni təşkil etmişdir (2022-ci il üzrə 23.5 mlrd.\$ profisit olmuşdur). Neft-qaz sektoru üzrə CƏB-in profisiti ötən ilə nəzərən (ö.i.n.) 40.4% azalaraq 17.1 mlrd.\$, qeyri-neft-qaz sektoru üzrə CƏB-in kəsiri isə 68.9% artaraq 8.8 mlrd.\$ məbləğində olmuşdur.

CƏDVƏL 2. 2023-cü il üzrə CƏB-in əsas göstəriciləri, mln.\$.

Göstəricilər	2022-ci il	2023-cü il	Dəyişmə, %-lə
Cari əməliyyatlar balansı	23 478.1	8 329.4	-64.5
- Neft-qaz sektoru	28 667.3	17 091.5	-40.4
- Digər sektorlar	- 5 189.2	-8 762.1	68.9
Xarici ticarət balansı	28 697.5	12 805.6	-55.4
Xidmətlər balansı	- 2 697.8	-2 334.6	-13.5
İlkin gəlirlər balansı	- 5 487.0	-3 199.1	-41.7
Təkrar gəlirlər balansı	2 965.4	1 057.5	-64.3

3.1. Xarici ticarət balansı

2023-cü il üzrə xarici ticarət dövriyyəsi 45.6 mlrd.\$ təşkil etmiş, neft-qaz sektoru üzrə 23.1 mlrd.\$ həcmində profisit qeyri-neft-qaz sektoru üzrə 10.3 mlrd.\$ həcmində kəsiri bağlamışdır. Nəticədə hesabat dövründə xarici ticarət balansında 12.8 mlrd.\$ həcmində profisit yaranmışdır. 2023-cü ildə Azərbaycanın dünyanın 193 ölkəsi ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 13.4%-i MDB üzvü olan ölkələrin, 86.6%-i isə digər xarici ölkələrin payına düşür.

CƏDVƏL 3. Xarici ticarət balansının strukturu, mln.Ş.

Göstəricilər	2022-ci il	2023-cü il	Dəyişmə, %-lə
Xarici ticarət balansı	28 697.5	12 805.6	-55.4
- Cəmi ixrac	42 206.7	29 202.1	-30.8
- Cəmi idxal	-13 509.2	-16 396.5	21.4
Neft-qaz sektoru	36 727.9	23 086.5	-37.1
- İxrac	39 266.9	25 935.0	-34.0
- İdxal	-2 539.0	-2 848.5	12.2
Qeyri-neft-qaz sektoru	-8 030.4	-10 280.9	28.0
- İxrac	2 939.8	3 267.1	11.1
- İdxal	-10 970.2	-13 548.0	23.5

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 30.8% azalaraq 29.2 mlrd.Ş təşkil etmişdir. Dövr ərzində əsasən dünya neft bazarlarında xam neftin və təbii qazın qiymətlərinin əlverişli olması şəraitində neft-qaz sektoru üzrə ixracın həcmi 25.9 mlrd.Ş olmuşdur. İxrac olunmuş neft-qaz məhsullarının (25.9 mlrd.Ş) 16.8 mlrd.Ş-ı xam neftin, 8.4 mlrd.Ş-ı təbii qazın, 0.7 mlrd.Ş-ı isə neft emalı məhsullarının payına düşür. 2023-cü il üzrə qeyri-neft-qaz ixracı 11.1% artaraq 3.3 mlrd.Ş olmuşdur.

Əmtəə idxalı. 2023-cü il üzrə əmtəə idxalı ö.i.n. 21.4% artaraq 16.4 mlrd.Ş təşkil etmişdir, o cümlədən istehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 6.5 mlrd.Ş olmuş, bunun da 2.0 mlrd.Ş-ı ərzaq məhsullarının payına düşür. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə idxal 23.5% artaraq 13.5 mlrd.Ş olmuşdur. Qeyri-neft-qaz idxalının strukturunda minik avtomobillərinin (79.4%), ətir və kosmetik vasitələrinin (35.8%), tütün məhsullarının (23.5%), gəmilər, qayıqlar və üzən konstruksiyaların (23.0%), sabun və yuyucu vasitələrinin (16.2%), mebel məhsullarının (16.1%), alkoqollu və alkoqolsuz içkilərinin (16.1%), metalların (13.9%), daş və şüşə məmulatlarının (8.1%), şəkərin (4.6%), kağız məmulatlarının (1.8%) və ağac məmulatlarının (1%) idxalı artmışdır. Bu dövrdə, dəmiryol nəqliyyat vasitələrinin (99.2%), daxiliyanma mühərriklərinin (80.3%), bitki yağlarının (41.9%), dənli bitkilərin (24.4%), əczaçılıq

məhsullarının (14.1%), kərə yağının (10.8%) və tərəvəz məhsullarının (10.2%) idxalı isə azalmışdır.

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 4.0% təşkil edərək 0.7 mlrd.\$ olmuşdur.

CƏDVƏL 4. İdxalın strukturu, mln.\$.

Göstəricilər	2022-ci il		2023-cü il	
	Məbləğ	Xüsusi çəki, %-lə	Məbləğ	Xüsusi çəki, %-lə
İdxal	13 509.2	100.0	16 396.5	100.0
<i>o cümlədən:</i>				
1. İstehlak malları	5 737.3	42.5	6 477.3	39.5
- <i>ərzaq malları</i>	<i>2 108.5</i>	<i>15.6</i>	<i>1 987.1</i>	<i>12.1</i>
- <i>digərləri</i>	<i>3 628.8</i>	<i>26.9</i>	<i>4 490.2</i>	<i>27.4</i>
2. İnvestisiya yönümlü mallar	589.0	4.3	656.2	4.0
3. Digər mallar	7 182.9	53.2	9 263.0	56.5

3.2. Xidmətlər balansı

2023-cü il üzrə xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində xidmətlərin ümumi həcmi 14.9 mlrd.\$ təşkil etmişdir. Bunun 8.6 mlrd.\$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 6.3 mlrd.\$-ı isə Azərbaycan rezidentləri tərəfindən xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir. Ümumilikdə, xidmətlər balansında yaranan kəsir 13.5% azalaraq 2.3 mlrd.\$ olmuşdur. Neft-qaz sektoru üzrə xidmətlər balansının (əsasən tikinti xidmətləri və digər işgüzar xidmətlər) kəsiri 2.1 mlrd.\$ (4.0% artım) olmuşdur. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə xidmətlər balansının kəsiri isə 272.6 mln.\$ (61.9% azalma) olmuşdur.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 31.2%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 4.6 mlrd.\$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 62.5%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycanın nəqliyyat xidmətlərindən istifadəsi ilə əlaqədar olmuşdur. Azərbaycan rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin dəyəri 2.9

mlrd.\$, qeyri-rezidentlərin Azərbaycan rezidentlərinə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin dəyəri isə 1.7 mlrd.\$ təşkil etmişdir.

Dövr ərzində qeyri-neft-qaz sektoru üzrə nəqliyyat xidmətlərinin ixracı ö.i.n. 5.1%, idxalı isə 6.9% azalmışdır. Nəticədə nəqliyyat xidmətləri üzrə profisit 2023-cü ildə 29.7% artaraq 1.2 mlrd.\$-a yüksəlmişdir. Qeyd edək ki, nəqliyyat xidmətləri üzrə profisit 2022-ci ildə 0.9 mlrd.\$ olmuşdur.

2023-cü ildə qarşılıqlı turizm xidmətlərinin dövriyyəsi 54.0% artaraq 2.6 mlrd.\$ təşkil etmişdir. Hesabat dövründə turizm xidmətləri üzrə ixracın (1.5 mlrd.\$) idxalı (1.1 mlrd.\$) üstələməsi nəticəsində 342 mln.\$ həcmində profisit yaranmışdır. Bu dövrdə xaricə səfər edən Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 25.5%, Azərbaycana gələn xarici vətəndaşların sayı isə 30.2% artmışdır. Xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin həcmi 1.1 mlrd.\$ olmuşdur. Bunun 75.2%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı olmuşdur (məkkik idxal istisna olmaqla).

Hesabat dövründə qeyri-neft-qaz sektoru üzrə qeyri-rezidentlərə göstərilən tikinti xidmətlərinin həcmi 24.3% azalaraq 36.6 mln.\$ təşkil etmişdir. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə qeyri-rezidentlərə ödənilən digər işgüzar xidmətlərin həcmi isə 30.9% artaraq 1.4 mlrd.\$ olmuşdur.

3.3. İlkın gəlirlər balansı

Hesabat dövründə ilkın gəlirlər balansında neft-qaz sektoru üzrə 3.9 mlrd.\$ kəsir, qeyri-neft-qaz sektoru üzrə isə 0.7 mlrd.\$ profisit olmuşdur. Nəticədə ilkın gəlirlər balansında kəsir 41.7% azalaraq 3.2 mlrd.\$ təşkil etmişdir.

İlkın gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 7.1 mlrd.\$ olmuşdur. Bunun 72.4%-i 5.2 mlrd.\$ olmaqla Azərbaycandan qeyri-rezidentlərə ödənişlər təşkil etmişdir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (3.9 mlrd.\$) xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (o cümlədən 3.7 mlrd.\$ beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə əsasən xam neft və təbii qaz şəklində repatriasiya), qiymətli kağızlar portfeli üzrə qeyri-rezidentlərə ödənilən faizlər (308.9 mln.\$), xarici depozitlərdən və kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (511.2 mln.\$) və digər ödənişlər (496.1 mln.\$) təşkil etmişdir.

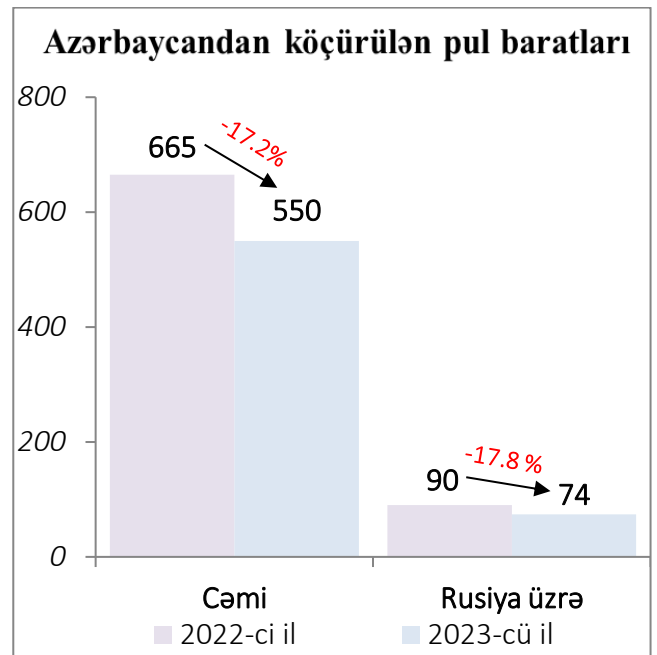
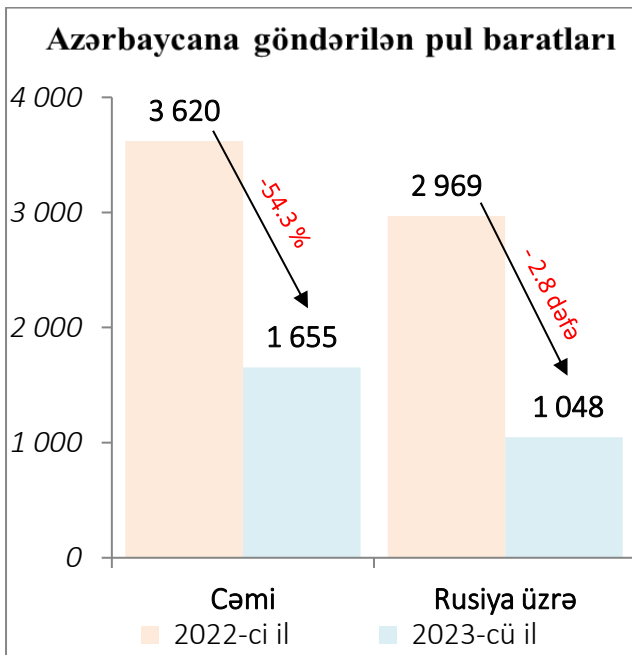
3.4. Təkrar gəlirlər balansı

Təkrar gəlirlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi həcmi 2.5 mlrd.Ş məbləğində qiymətləndirilmişdir. Daxilolmalar 1.8 mlrd.Ş, ödənişlər isə 0.7 mlrd.Ş təşkil etmişdir.

Təkrar gəlirlər üzrə ümumi daxilolmaların 93.4%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 5.7%-ni ölkəyə gətirilən humanitar malların və digər yardımların həcmi, 0.9%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Ölkəyə göndərilən pul baratlarının həcmi 54.3% azalaraq 1.7 mlrd.Ş, ölkədən köçürülən pul baratlarının həcmi isə 17.2% azalaraq 0.6 mlrd.Ş olmuşdur. Nəticədə pul baratları üzrə 1.1 mlrd.Ş müsbət saldo yaranmışdır.

QRAFİK 1. 2023-cü il üzrə pul baratlarının əsas göstəriciləri, mln.Ş.

Bütövlükdə, təkrar gəlirlər üzrə əməliyyatların saldosu müsbət 1.1 mlrd.Ş (64.3% azalma) təşkil etmişdir.

4. KAPİTAL VƏ MALİYYƏNİN HƏRƏKƏTİ HESABI³

2023-cü il üzrə ölkənin xalis maliyyə aktivləri 3 253.6 mln.Ş artmışdır. Bu göstərici xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar (1 875.2 mln.Ş), portfel investisiyaları (-11.4 mln.Ş) və digər investisiyalar (1 389.8 mln.Ş) hesabına formalaşmışdır.

Hesabat dövründə ölkənin xalis maliyyə öhdəlikləri isə 1 030.4 mln.Ş azalmışdır ki, bu da xaricdən cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar (-218.2 mln.Ş), neft bonusu (471.0 mln.Ş), portfel investisiyaları (-694.1 mln.Ş) və digər investisiyalar (-589.1 mln.Ş) hesabına formalaşmışdır.

CƏDVƏL 5. 2023-cü il üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, mln.Ş.

	Aktivlər	Öhdəliklər
Birbaşa investisiyalar	1 875.2	-218.2
- <i>neft-qaz sektoru</i>	797.2	-2 006.6
- <i>digər sektorlar</i>	1 078.0	1 788.4
Neft bonusu		471.0
Portfel investisiyaları	-11.4	-694.1
Digər investisiyalar	1 389.8	-589.1
- <i>Ticarət kreditləri və avanslar</i>	1 609.4	100.0
- <i>Kreditlər və ssudalar</i>	35.4	-1 396.9
- <i>Depozitlər və nağd valyuta</i>	-255.0	707.8
CƏMİ	3 253.6	-1 030.4

³ Beynəlxalq Valyuta Fondunun tədiyə balansı üzrə yeni (6-cı nəşr) təlimatının tələblərinə uyğun olaraq tədiyə balansının strukturunda maliyyə hesabı Aktivlər/Öhdəliklər prinsipi üzrə təsnifləşdirilmişdir.

4.1. *Birbaşa investisiyalar*

Birbaşa xarici investisiyalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 1.9 mlrd.\$ artmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 0.2 mlrd.\$ azalmışdır.

Birbaşa xarici investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 6.7 mlrd.\$, xaricə yatırılmış birbaşa xarici investisiyaların həcmi isə 3.1 mlrd.\$ olmuşdur. Ümumilikdə birbaşa xarici investisiyalar üzrə 2.1 mlrd.\$ mənfi saldo yaranmışdır.

Ölkə iqtisadiyyatına yatırılmış birbaşa xarici investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 69.9% təşkil etmişdir. 2023-cü il üzrə tədiyə balansında birbaşa xarici investisiyalar maddəsinin neft-qaz sektoru üzrə xalis maliyyə öhdəliklərinin (-2 006.6 mln.\$) azalması neft-qaz sektoru üzrə cəlb olunmuş investisiya ilə (4 657.0 mln.\$) həmin sektor üzrə kapitalın repatriasiyası (-6 663.6 mln.\$, əsasən beynəlxalq neft-qaz konsorsiumların payına düşən xam neft və təbii qaz şəklində olan kapital repatriasiyası) arasındakı fərqdən formalaşır.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft-qaz sektoruna cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi məbləği 2.0 mlrd.\$ olmuşdur.

4.2. *Portfel investisiyaları*

Portfel investisiyaları üzrə xalis maliyyə aktivləri 11.4 mln.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 694.1 mln.\$ azalmışdır.

Hesabat dövründə portfel investisiyaları üzrə aktivlər dövlət (88.1 mln.\$), neft-qaz (576.4 mln.\$), digər (127.1 mln.\$) sektorların və kapitalda iştiraka təminat verən qiymətli kağızların (8.4 mln.\$) hesabına artmış, bankların (811.4 mln.\$) hesabına isə azalmışdır. Öhdəliklər əsasən neft-qaz (724.5 mln.\$), bank (0.6 mln.\$) sektorlarının və kapitalda iştiraka təminat verən qiymətli kağızların (1.2 mln.\$) hesabına azalmış, dövlət (30.5 mln.\$) və digər (1.7 mln.\$) sektorların hesabına isə artmışdır.

4.3. Neft bonusu

2017-ci il 14 sentyabr tarixli "Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda Azəri, Çıraq və Günəşli yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında Saziş" in ("AÇG HPBS") 29.2-ci maddəsinə əsasən, 2018-2025-ci illər ərzində ümumilikdə 3.6 mlrd.\$ məbləğində neft bonusu ödənilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu məbləğin illik ödənişi 450 mln.\$ təşkil edir. Cari il üzrə nəzərdə tutulan vəsait 2023-cü ilin I rübünün yanvar ayında Azərbaycan tərəfinə ödənilmişdir.

4.4. Digər investisiyalar

Digər investisiyalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 1.4 mlrd.\$ artmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 0.6 mlrd.\$ azalmışdır.

Hesabat dövründə kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 35.4 mln.\$ artmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 1.4 mlrd.\$ azalmışdır. Kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə öhdəlikləri bank (56.0 mln.\$) sektorunun kreditləri hesabına artmış, neft-qaz sektorunun kreditləri (614.3 mln.\$), dövlət kreditləri (282.5 mln.\$), dövlət zəmanətli kreditlər (363.9 mln.\$) və müəssisələrin kreditləri (192.2 mln.\$) hesabına isə azalmışdır.

Depozitlər və nağd valyuta üzrə xalis maliyyə aktivləri 0.3 mlrd.\$ azalmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 0.7 mlrd.\$ artmışdır.

5. EHTİYAT AKTİVLƏRİ

2023-cü il ərzində tədiyə balansının ehtiyat aktivləri 5.4 mlrd.\$⁴ artmışdır.

6. XALIS SƏHVLƏR VƏ BURAXILIŞLAR

Hesabat dövründə tədiyə balansı üzrə xalis səhvlər və buraxılışlar müsbət 1.3 mlrd.\$ həcmində olmuşdur.

⁴ Məzənnə fərqi, yenidənqiymətləndirmə və digər dəyişmələr nəzərə alınmadan.